کریما

سعدی

بلوچی بدل

پیر محمد زبیرانی

چھاپ وشنگ : بلوچی اکیڈمی ، کوئٹہ

کریما

سعدی

بلوچی بدل

پیر محمد زبیرانی

چھاپ و شنگ : بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ

کلیں حق پہ بلوچی
اکیڈیمی کوئٹہ۔

اوّلی بار ــــــــــــ سنہ ۱۹۷۸ء

ییک ــــــــــــ پنچ صد

چھاپ جاہ ــــــــــــ زمانہ پرنٹنگ پریس کوئٹہ

شنک کنوک ــــــــــــ بلوچی اکیڈیمی کوئٹہ

بہا ــــــــــــ پنچ کلدار

بسم اللہ الرحمن الرحیم

سرلوز

مئے کہنیں علم و زانت ءِ بنداد فارسی و عربی اِنت، گیشتری ءَ فارسی ءِ سرءَ ایر انت، کلیں دینی عالمانی علم و وانگ فارسی و عربی انت، ہزاں مئے مسیت و مدرسہانی تہا فارسی ءِ زیاتاں زیات کتاب وانینگ بیت اَداہم گیشتری ءَ شیخ سعدی ءِ کتاب انت۔ اے چیزوارے کتاب مئے بندری وانگ وانگ ءِ وسیلہ بوتگ انت بلکیں مروچی باندات ہم مئے کلگی و ڈیہی عالم و زانتکارانی علم و زانت ءِ بنزہ واجہ سعدی ءِ کتاب انت کہ نون ہم مدرسہ و مسیتانی تہا آئی ءِ پنچ کتاب، گلستان و بوستان سک زیات وانینگ بنت و دربرگ بنت

"کریما" پنچ کتاب ءِ اولی کتاب انت کہ واجہ پیر محمد زبیرانی ءَ آئرا بلوچی ءَ ترینتگ اوالیشی پچبیگ ءَ واجہ سعدی ءِ زند و بود ءِ بارو ءَ ہم وتی زانت و پہم ءَ نوشتگ کرتگ اگں کہ آشیخ سعدی ودی بوگ و مرک ءِ سال و روچ اومرءِ اید بازیں وگہ پچی آن گوں سرجمی ءَ نہ گیشینتگ او باز جاگہ ءَ گلستان

ءِ حبران ہم آرتگ، بلے پدا ہم اے یک جوانیں او نوکیں کارے کہ شہ ایشی نف و سیت ءِ کس نہگار بوت نکنت۔

مارا سدک انت کہ اے کتاب پہ فارسی وانوکاں یک گنجے بیت او شہ مئے مسیت و مدرسہانی طالبیاں ابید مئے اسکول ءِ فارسی زانتگ وانگ ءِ و اہگدار ہم شہ ایشی پائدگ زورانت

کوئٹہ ۱۱ مئی ۱۹۷۸ء عبدالقادر شاہوانی

شیخ سعدی نا زند و بود

شیخ سعدی وتی دور و باری نا ہما نیک نام و نیک بخت و نامی ترین شاعر و شہنولیس اِنت کہ آئی نا نام و توار گیدی ئے ہتا دیر دیران داں خدا مرزی نا زند و حیاتی ٹی ہتارستی نا اَت مردمانی نگاہ و نظر نا اندر ہمیکہ کہ شیخ سعدی عزت و منصب ات ہمے شان و شرف ہما خدو واری نا دومی ہمیر نگیس، اسہ کتبس نا نقیصہ ات بھاز گنڈ ترین وخدو نٹدے نا اندرا شیخ سعدی نا شعرو شاعری نا نام و توار دُنیا ئے جہان نا گُنڈ و کادیل اوا ے رہاشے گروال آں رہا شُتہ رَستہ دنیا نا چوشیں، اسہ مٹ دمے نیست کہ آ خدا مرزی نا نزانت لے آئی وتی کمال او کار و کردار نا ئنت بکن ع "تا نہ بخشد خدائے بخشندہ" خدا مرزی نا اللہ تعالیٰ وتی مہر و نیکیس نظرا گوں ہمیر نگیس پاک پہک وصفات او آ دینک رنگیس و لے داتگت کہ آسہ عیشی نا برکت نا شے اینکہ نام مرام نا واجہ بیتہ شتہ کہ مرد چی ایو کا فارسی زبان او ایران نا گلزمین نا بلکن ہمیں جہان آئی نا سرا ہٹل کنت ہمیر نگ یک فارسی شاعرے ہمے بار وا پہر بندان نا وتی شاعری نا مس فارسی نا یک چار بندیں شعرے نا ہتا اینگ وتی دل نا حُب نا سہرا کنت گُشیت کہ :

در شعر سہ تن پیغمبر انند ہر چند کہ لا نبیؐ بعدی
ابیات و قصیدہ و غزل را فردوسی و انوری و سعدی

ہنچو کہ اسے بڑزی چار بندی شعرے اندرا شاعر وتی شاعری نا رنگ نا پیش داشتہ کر تے مُردم شاعری نا پیغمبر انت. پیغمبری تہ خدا دانگیس یک وایکہیں بخشیج و داوے کہ آ نبی نا آخر زمان حضرت محمد مصطفیٰ نا پاکیں ذات نا گوں الیسر بیتہ. ہنچو کہ پاکیں حدیث ئنت "لا نبی بعدی" اسبلے اسے کڑی و لڑی تہ داں قیامت نا نہ گُھٹیت کہ "العلماء ورثۃ الانبیاء" ہمے انبیا آنی وارث بزاں علماآں شے یکے خدا مرزی شیخ سعدی وی اَتت)

بیشک کہ واجہ سعدی خدامرزی وتی عہد و باری ءَ شاعری ءِ پیغمبرات آ ھر جبر یکہ شعر ءِ
اندرا گشتہ ھنچوزانکہ سنگ ئے سرے کشک انت کہ آ ہنی ءُ نہ ہار و ہور زدوان وات
کنت او نہ کہ آس ءِ لمبوک جنت شوسئیت گم و گار کنت خدامرزی علم وزانت ءِ راہ
ہر چیٔیکہ کہ کار کتہ آں ئے ئے کتاب وکلیات سعدی ءِ رنگ ءُ من اے جہان ءِ اندرا علم
زانتے ءِ تئی آں ءُ وان قیامت ءُ سیر آف کنان ۔ دانت چون ءُ تہ واجہ سعدی ءُ
وتی یک بیت ءُ دت گشیت کہ ے ھاناکہ دریا رس النشائی من ، چو مشک ابجے قیمت اندر ختن
بلے ہمے گلاں ئے واجہ شیخ سعدی ءِ ھمے ئے کتاب بزاں ذکر کیا ۔ گلستان ، بوستان
نامی وکار و ندانت ، ھمے رندا یک دومی فارسی زانتیں شاعرے دمی زانتا حافظ شیرازی
انت ، ایوڑ بیان گشتہ گشتہ کہ ے

تخم معنی کشت فردوسی نظامی آب داد
سعدی آتش زد من اینکہ خاک بیزی میکنم

بے شک کہ فارسی شاعری ءِ سرکشار کار خدامرزی فردوسی انت ۔ آپ و سیر آپ
کنوک ایشی ءِ خدامرزی نظامی گنجوی انت ۔ او اے حقیقت ءِ حال وجبرا د باغ و پھلاں
من آس مال کنوک او بڑزا بال آ رو ک روک کنوک شیخ سعدی انت بلے ھمے لمبہ ءِ
تھوسینوک ساڑت کنوک مناں کہ من دئی ناں ھمے آس ءُ تھوسینگا پہ حاک مان کنان ءُ
رہ گایاں ۔

الیش تننت شیخ سعدی ءِ باردا آ ہنی ءِ ھمسر و ھمزبانانی گال و خیال کہ
آ اے باردا شیخ سعدی ءِ پنت و شون او شعر و گال زندہ بود ءِ سیہ ہتاریں شفانی
ماھکانی ءُ دوڑول سر شیف دسر بالویں رنگ راہ و گٹ گرانی رہ در بہ درہ شون انت ۔
خدامرزی ءِ نوشتہ کتگیں پنت و شونی کتابانی آدم ذات ءِ سیئیت فائدہ گرتگا پہ
دنیا ءِ ھازیں ترانت کار و کواس و شاعراں وتی وتی زبان و لبزانی اندرا مٹ و بدل

بزاں ترجمہ ءِ پیش بشنگنت. گلستان ءِ بلوچی ترجمہ ءَ ھمے روچاں حدامرزی ئیں
محمد حسین عنقا ءِ گُتہ کہ آرا بلوچی اکیڈمی چھاپ وشنگ کتہ ھمے وڑا منی دل ءَ دی حُبّ
کتہ ادمن ءِ شیخ سعدی ءِ گونڈ نزیں کتاب "کریما" ءِ ترجمہ ءَ ماں بلوچی شعراں کتگاں کہ آئی
شہ بلوچی زبان زانت سیت و نفع بگرانت ھنچو کہ بڑزا بیان بیتہ کہ گلستان ءِ ترجمہ ءَ واجہ
حدامرزی عنقا ءَ کتہ. بلے من ابدا "کریما" ءِ گوں یک ھنداواری ءَ پچی ءِ گپ و قصہ گلستان
ءِ اوچی ءِ گال و گفتار بوستان ءِ دی بلوچی ءَ من پیش واراں. بلے الیشی ءَ شہ سرسرا واجہ
خدامرزی شیخ سعدی ءِ زند و بود ءِ بارواچی ءِ پیش دارگ بیت تہ وشتریں حال و گالے بیت
چی ءِ کتابانی اندر ءَ شیخ سعدی ءِ نام ایوڑ لکھوک انت کہ شرف الدین مصلح ابن عبد
سعدی بلے نوکیں پٹ و پھول کنوکیں مڑدماں ایشی ءِ سرا ایراد گپتگنت او گشتگ انت کہ
اے نام ھمے رنگ نہ ئنت. علامہ ابن الفوطی وتی کتاب "تلخیص مجمع الآداب" ءِ تہا لکھتہ کہ
واجہ ءِ نام سعدی مصلح الدین ابو محمد بن عبداللہ انت. ھمے وڑا واجہ ءِ ودی بیگ ءِ ردش
ءَ او آئی ءِ عمر ئے بارواءِ دی تاریخ زانت وت من وتا ناطماہ انت چی ءِ گشنت کہ
سعدی ءِ عمر یک صد[۱۲۰] و گیست سال ات ادچی ءِ ائے گشگ انت کہ واجہ حدامرزی ءِ عمر
یک صد و[۱۰۲] دو سال انت او فیروز سنز لاہور ءِ اردو ءَ من چھاپ وشنگ کتگیں انسائیکلو
پیڈیا ءَ من ایرنگ دی لکھوک انت کہ خدامرزی شیخ سعدی ءِ ودی بیگئے عیسوی سنہ ۱۱۸۴ ءَ
سال انت او کنزیت ءِ عیسوی سنہ ۱۲۹۱ ءَ سال انت یا ھمے وڑا اے وت من وت ءِ
ناطماہی بھانہ اڑا ندوَدی کتہ. البتہ اے جبر حقّی انت کہ شیخ سعدی ہفتمی قرن ءَ من ودی
بیتہ. ھمے روا نوکیں پٹ و پھول کنوک. اے جبر ئے سرا تپاک بیتگنت کہ سعدی شیرازی
خدامرزی سال ۶۱۱ھ شے گروان ۶۱۵ھ ءِ اندرا شیراز ءَ من ودی بیتہ ھمے جبر حدّے
آں وان دل ءَ مان کیئت کہ سعدی شیرازی ءِ مرک ءِ روچ ءَ من شک نہ انت ادا ئے جبرئے
سراگیشتریں تاریخ زانت ھم صلاح انت کہ خدامرزی ۶۹۴ھ ءَ من مرک گتہ.

شیخ سعدی نا کسان سنی نا بار دا کتے دی قلم نہ نزڑ تہ ۔ یلے شیخ سعدی نا وتی وتا نوشتہ کرڑ تکین کتاب گلستان و بوستان نا شعر و گالاں تے اسے جبر سہرا بیت کہ واجہ شیخ نا گران مہذبیں بیت کسان سنی نا اندرا آہنی نا گورسی نا پیر و مرشد نا ڈول نا کتہ ھمے جرات کہ واجہ نا کسان نراتی ٹی من زہد و عبادت نا سک حُبّ و شوق اتا او ھمے رداوت وتی یک قصہ نا گلستان ٹی من بیان کنت کہ "نیم شفا تہجد نا نماز وانگا پہ من گوں نیکیں پت نا پاد آتکگاں ۔ کہ تہجد نا نماز ابواناں تہ وتیاں کہ بھاز یں مڑدم وبتہ داب انت من الیتان نا ھمے داب نا حالا من وتیگاں او گشتگاں کہ اسے مڑدم ہچو وبتہ داب انت کہ تہ گشن نا کہ مڑ تکین انت ھمے جبر نا سر من نا پت گشتہ کہ او منی ساہ اگاں تو ہچو ھمیر نگ وبلین ئتے تہ پڑتہ ھمے شہ نماز اگہتر و تشرات کہ پد گشت مڑدمانی گلہ و غیبت نا کنے ھمے کساں سالی نا من واجہ شیخ نا پت آہنی نا یتیم کت وشت ھمے رد نا وت وتی یک بیتے نا اندر نا بیان کنت گشیت کہ ے

مرا باشد از درد طفلاں خبر — کہ در طفلی از سر بر فتم پدر

شیخ نا الیشا اتے کسانی نا یک قصہ نا ھر وینکہ خدا مرزی علم وزانت نا پڑ و میدان نا پادا یرکت او دانگ وزانگ نا حُبّ و شوق آہنی نا را شیراز اشے بغداد نا کنڈا چھکت اڑت کہ او دنا ۹۵۹ ھ نا من نظام الملک طوسی نا اڈ داتگیں وانگ جاہ "نظامیہ بغداد" نا نام نا گوں اڈ ولیوک ات ھمیدا آتکہ وانگ وزانگ نا شروع کتہ بھازکیں روچانی اندرا علم وزانت نا روانز انوگر عالم بیتہ سشتہ ۔ او دنیا نا ئے سیل و سودا پہ سر گیتہ راہی بیتہ او ھمے سیل و سواد نا در گتاں شیخ سعدی بھازیں مستریں او بزرگیں مڑدمانی گوں دوچار کیتہ ۔ یکے ھمے مڑدماں شے واجہ خدامرزی جمال الدین عبدالرحمان او دومی شیخ شہاب الدین عمر بن محمد سہروردی اات اے بزرگانی یاد و تنداشے خدامرزی شیخ سعدی نا دین نا راہ نا من بھاز فائدہ وندی دست آتکہ خدامرزی سیل و سواد نا سک شوقین ات ھمے شوق و حُبّ ھدوک آہنی نا دنیائے

بازیں ملک و ڈیہائی سیلا کنا یئنت ھمے ملکانی تہا کہ آنہانی سیبل سرا و شیخ سعدی ءِ کتہ الیش اتنت رو ور آ ہتی کستریں بر (الیشیا ءِ کو چک) بربر۔ حبش۔ مصر۔ شام او فلسطین ا ء ار اتنت۔ ھندوستان ءِ سیل دی شیخ سعدی ءَ کتہ ھندوستان ءِ سیلا من بیشتر پنجاب ءَ آ تکہ پدا گجرات و کاٹھیاواڑ ءَ شتہ او دا سومنات ءِ مڑھی و مندرا چارہ تہ سیل کتہ بلکن ھمے مندر ءَ اندرا بازر وچ شیخ سعدی نشتہ ٹھگی ءِ گوں بقال بیتہ و بامبھڑانی عبادت ءَ حصیڑت ھیٹرتی ءَ نز دیک ءِ شے سیل کتہ و بیتہ چھوکہ گشتہ ے

به تقلید کافر شدم روز چند   برھمن شدم در مقالاتِ ژند

(بوستان)

او ھمے سومنات ءِ مندر ءَ اندرا ایک بُتے ات کہ آ ھر صُبح ءِ مہلا وتی دستاں چست کُتت تہ اے ندار ہ ءِ گِند گاشے خدامرزی سک حیران و ہبکہ بیتہ کہ اے سنگ ءِ سک وسیاہیں بُت چہ نگا وتی دستان بڑزا کنت آخر ھمے جبرا لیشی ءِ دل ءَ تو رینتہ کہ اے چھون بیتہ کنت کہ اے بے ساہیں بُت وتی دستاں بُڑزا داریت بیت نہ بیت اے یک اٹکلے او ھمے اٹکل و پھیند من ءَ ضرور گرگی اِنت۔ بیٹ روشے خدامرزی ءَ وار دست آ تکہ بُت ءِ ھمے اٹکل ءَ گپتہ کہ الیشی ءِ پدی کنڈا چیر اندرا باسک و بانزلاں گوں ساد وریزے بندوک ات او ھمے ریزیک زندگیں مڑدم ءِ دستا ات کہ آھر صُبحی الیشی ءَ گپتہ چکنت او ھمے ساد ءِ چکہ گاگوں بت ءِ دست بڑز بیتہ تنت ھیشی ءَ یک وایکی ءَ واجہ سعدی و بیتہ ھمت کتہ جتہ کشتہ او بُتا بورینتہ گُڈ کتہ درکپتہ شتہ ھمے ھندوستان ءِ وتی سیل و گردءِ بوستان کتاب ءَ من بیان کُتہ ھنچو کہ اے وا گشتہ ے

بُتے دیدم از عاج در سومنات

مرصع چو در جاہلیت منات

ھنچو ھمیرنگ سیلاں کنان ءَ واجہ سعدی شیرازی اسکندریہ ءَ دی شتہ ھا

وھد واری ٹی من اسکندر یہ اندرا ڈکال ات کہ مڑدم لنگھڑی و گشنگی ئی شے مرک ئے گواچی بیان اتنت ۔ ھمے وھدا ھمودا ایک سیر حال و مال وندیں مڑدمے ات کہ آ لنگھڑیا مڑدمان ئی نان دات ات ویر دیرا شے مڑدم آ تکہ وتی شُد نگیں لافان سیر کُتہ تنت شیخ سعدی ئی دی ھمے لاف لنگھڑی و ڈُکال نہ اشتہ واجہ شیخ ئی دی آ ہنی ئے دوزداہاں گشتہ کرتہ دی بروھمودا شے وتی لافا سیر کن بیا ۔ بلے آ ہنی ئی اے وش نہ آ تکہ او گشتہ کہ

نخورد شیر نیم خوردہ ئے سگ

ورنہ سختی بمیرد اندر غار

ھر وڑنکہ شیخ سعدی ۱۷۵ ھ ئی من اے دنیا ئے چم پٹّتہ تہ آن وھدا ایشیا (روڈکی) ئے ملکانی اندرا بھانہ مزن مزنیں آشوب پاد آ تکلگنت ۔

(۱) سلطان محمد غوری سندھ او ملتان ئے گپتہ

(۲) شیخ سعدی ئے دل پسندیں بادشاھی کہول سلغر ئے سلطان تکلہ وتی پت خدا مرزا سلطان زنگی ئے ھندا بادشاہ بیتہ نشتہ ۔

(۳) تموجن بزاں چنگیز خان وتی پت علیسو غائی ئے مرک ئے شہ رندا آ ہنی ئے ھندا نشتہ اے ھما چنگیز خان اِنت کہ سیزدہ سال ئے عمرا من ملک گیری ئے جو فوادا ھگام جنان ئی پروشان ئے دیما سر گپتہ مردمانی ھڈ جونان گوں وتی بادشاھی ئے بان و ماڑی ئی لبتہ اے دنیا ئے اندرا ظالم وجون واریں بادشاہ ئے نام ئے گوں نامی بیتہ چنگیز خان ئی ھمے جن و پرُشا ئے بارو ہور ئے اندرا ۱۲۲۷ء سنہ ئے ھر ڈنیکہ آ ۶۴ ئے عمرا من ات کہ آ ہنی ئی اجل آ تکہ ذر گیر کتہ بُرتہ او وتی ھمے گپتگیں ملکان ئی وتی چکانی اندرا جتا جتائی بہران بہر کتگت ایران ئے ملک ہلاکو خان ئے دست ئی آ تکگت ھما ہلاکو خان کہ آ ہنی ئے نام جنگ و کشنگ ئے من مشہور انت آ کہ بغداد ئے خلیفہ ئے دُر وہوئیں وزیر علقمہ ئے گوں بغداد ئی تہ لُٹّتہ وھبینگ کتہ او آ ہنی ئے خلیفہ عباسی مستعصم باللہ ئی ۶۵۶ھ ۱۲۵۸ء سنہ ئے من ریبینتہ اڑتہ سک ڈُکھ عذابا گوں جتہ

شہید گنگت ۔ شیخ سعدی ءَ ھمے دل ءُ ورکنوکیں حال ءِ سرا سک وڑ دوئیں ھوتکے کرآ بنی ءِ یک بندے ایشنت ؎

آسمان را حق بود گر خوں ببارد بر زمیں
بر زوالِ ملک مستعصم امیر المؤمنین

مطلب ایش کہ شیخ سعدی ءِ وودی بیئگ ءِ دور ءُ باری ءَ مس ھندوستان ءَ مس اسلامی تاب ءُ طاقت کفر ءِ بان ءُ مارطی ءَ جنان پروشان ات ۔ ایشیا ءَ مس تاتاریانی ہار ءُ ہور مسلمانانی بادشاھی آن ءَ ایر کناں ات ۔ ایران ءِ صوبہ شیراز ءَ مس مسلمان کہول ءِ سلغر ءِ حکومت ات ۔ اد ایشی ءِ سیمی حاکم زنگی ءِ پچ تکلہ تاج وظرہ ءِ واجہ بیئگت ۔

سلغر ترکمانانی یک ٹکے ءِ سردار ات کہ وتی ملک ءَ شے لڈتہ آتکہ خراسان ءَ مس ھندی بیئگت ۔ آچی ءَ وھدانی جن ءُ پروش ءُ لُٹ ءُ چُپل ءَ شے رندا تکہ طغرل بیگ سلجوقی ءِ دیما حاضر بیئگت ۔ ھر دینکہ سلغر ءَ بادشاہ ءَ وتی وزیرکتہ داشتہ تہ سلغروتی پادان ھمیدا سک اڑائینتہ نشتہ ھمیشی ءِ اولاد ءَ شے سنقر بن مودود ءَ ۵۴۲ھ ءَ مس فارس ءِ ملک ءَ گپتہ وتی کہول ءِ حکومت ءِ بنیاد ءُ سرجنی حشت ءُ ایر کنگت ھر وھدیکہ مغلانی جنگ ءُ لٹوکیں ہور ءُ ہار فارس ءِ پلوا وتد ھاناشت تہ سعدی ءِ حمد صفت ءُ توصیف کرزوکیں بادشاہ اتابک ابوبکر پچ سعد زنگی ءَ شہر ءِ کٹ دینڈے بستہ شیخ سعدی نام ھمے سعد بادشاہ ءِ نام ءَ شے ایر ات تہ اے ہار ءُ سیلاپ ءَ داشتہ اشتہ چوشی کہ خدا مرزی شیخ سعدی اے حبرا شعراں گوں ایوڑ بیان کنت گشیت ؎

کہ سعدی کہ گوئے بلاغت ربود — در ایام ابوبکر بن سعد بود
سزد گر بدورش بنازم چناں — کہ سید بدوران نوشیرواں

جہاں بان دین پرور دادگر — نیامد چو بوبکر بعد از عمر

گر از فتنہ آید کسے در پناہ — ندارد جز این کشور آرام گاہ

سکندر بدیوار روئین و سنگ — بکرد از جہاں راہ یاجوج تنگ

ترا سدِ یاجوج کفر از زر است — نہ روئیں چو دیوار اسکندر است

(بوستان)

بزاں مٹے بادشاہ سعد ہ پنح ابوبکر ڈولیں دیندار حضرت عمر فاروق ءِ اشے گڈو دومی چوشیں ودی ئی بیتہ . اگاں کافرین تاتاریانی جنگ چوپ و لُٹ وچھلاں شئے ماءِ ھنوے اسٹنت تہ ھمے مٹے اے ملک تنت سکندر تہ جوج ماجوج ہ اگ بندی ودیم دارگ ءِ پہ کوہ آسن ہ لُٹ و بندے لستہ ملک ءِ امان داتہ اسشتہ بلے شر فمنیں بادشاہ ابوبکر ءِ تاتاری کافرانی دیم گوں شہر زر ہ لُٹ و بندءِ لستہ او اللہ مخلوق ءِ امان داتہ اسشتہ .

ھمے ھما جنگ و فسادانی دوروبار ءِ اَت کہ شیخ نجم الدین کبری ڈولیں اللہ والائیں صوفی و بزرگ تاتاریاں گوں غزاءِ فرض تا نہتہ وتی یک مُشتے مُریداں گوں وست یلہ کانوانی اندر اسنگ مان کتہ کافرانی دیما جہہ جتہ او شتا تگ او سنگ گواری ءِ شروع کتگ . وژمن ہ کنڈ اشے تیرانی ہور گوارشت شروع بیتہ یک تیرے اناگہ آتکہ واجہ شیخ نجم الدین کبرے ہ ڈوبرا مان آتکہ و خدا مرزی نجم الدین کبری ۶۱۸ھ ءِ من شہادت ہ پیالو انوش جان کتہ .

ھمے رنگ شیخ فریدالدین عطار نیشاپوری ۶۲۷ھ ءِ من ھمے تاتاریانی دست ءِ شئے شہید بیتہ . ایشں اتنت آں وھد ءِ اللہ والائیں نیکیں مردم کہ دین اسلام ءِ سرا ویل ومشکلاتان ءِ دیتہ تہ پڑ و میدا نامں الیشی ءِ دیم پانی آپہ ودرادرآتکہ گنت او دین و اسلام ءِ برجاہ دارگ ءِ پہ وتی سراں قربان و گہوری کتگنت

بنا کردند خوش رسمے بخاک و خون غلطیدن
خدا رحمت کند ایں عاشقانِ پاک طینت را

زانت کہ اے سرقربان کنوکانی اے کار پدا ئی اثر کافرانی دل ءِ سرا چہ رنگیں اثرے پر بیتہ ھر دینکہ کافرانی لشکرءِ سالار و سرکردگ اے وست یلویں مسلمان شیر مردانی جنگ ءِ پڑ و میدان ءَ وست یلوی سرءِ جگر ءَ گوں شیرڈو لاٹر دئیگ و سرقربان کنگا دیتہ تہ آ ہنی ءِ دل ءَ اسلام ءِ حقانی و سچائی ءِ ادلو کپتہ تہ آ ھاد مان ءَ دین اسلام ءِ سچائی ءَ منّتہ او مسلمان بیتہ ھمے بارہ وا علامہ اقبال ءَ چو گشتہ کہ

ہے عیاں فتنۂ تاتار کے افسانے سے
پاسبان مل گئے کعبے کو صنم خانے سے

تیمور دی چنگیز خان ءِ ھُن پدا شئے ات آ ہنی ءِ سوب وندی ءَ شئے ماوراء النہرءِ بادشاھی ءَ مزنیں شان و شون او نام و توار وست آتکہ الیشی ءِ مثال ایشی ءِ گستگیں اود یما آڈکیں دور وباری ءَ من کدی دی گِند گا نہ کیئت۔ سمرقند یک ہمیشیں بادشاھیءَ ئے تخت و تاج ءِ ھند بیتہ کہ دلیءَ شئے گرداں دمشق او یورال ءَ شئے ایرانی زرادانالان ات۔ تیمور ءِ بُن و لیڈگاں شئے مڑدم گیشتریں حاکمان ءَ نامدار او نیک نامیں اوحد والائیں مردمانی نام ءَ گوں گِندگ کنت۔ حق ءِ زور وا اثر اگندات کہ ھما چنگیز خان او ہلاکو خان کہ آ ہنانی آ سکواری ءَ شئے مسلمان بادشاھیانی بان و ماڑی بُن گپتہ ایر ھتگنت تہ ھیشانی بُن پدا شئے مسلمان او دین اسلام ءَ پہ کاروندیں مڑدم دی پاد آ تکگنت ھندوستان ءَ من کہ صدیں گیری آں شئے مغل مسلمانانی بادشاھی ات آھمے چنگیز و ہلاکو خان ءِ آل و اولاد ءَ شئے اتنت۔

اوّلی زندو بود

مولانا جامی نفحات الانس ءَ من بیان کنت کہ خدامرزی شیخ سعدی شیراز ءَ من شیخ عبداللہ

خفیف کہ آہنی ءِ سرءِ خدا رحمت کنت ءِ گنبذ امس مجاورات شیخ عبداللہ کہنیں بزرگاں
شے یکے ات کہ آسنہ ۳۳۱ ھ ءِ اے جہان ءِ اشتنگت. بزاں شیخ سعدی ءِ ددی
بیگا شے ۔۴۴۲ سال پیش ءِ مرتگت آہنی ءِ گورو گنبذ شیراز ءِ ٹی مشہور انت۔

ھنچو کہ پیش ءِ گستگیں تاکاں بیان بیتہ کہ شیخ سعدی خدا مرزی وانگ وزانگ
او علم وزانت ءِ دربرگا پہ بغداد ءِ آتکہ مدرسہ نظامیہ بغداد ءِ ٹی وانگ شروع کتہ بلے لے
جبر سہرا کنگ نہ بیتہ کہ آوھدا خدا مرزی شیخ ءِ خدا مرزی ئیں استاد کے ات تاریخ
زانت گشنت کہ آوھدو زمان ءِ ٹی مدرسہ نظامیہ بغداد ءِ سرا اُستاد خدا مرزی
واجہ شیخ ابوالفرج ابن جوزی ات او شیخ سعدی ءِ استاد دی ھمے عزت ونڈیں
بزرگ او خدا رسیدگیں مرد ات ایشی ءِ ثبوت ءِ پہ گلستان ءِ اے قصہ ءِ پیش
کنگ بیتہ کہ اے قصہ ءِ اندرا سازو زیمل ءِ اشکنگ ءِ بارواوت سعدی ءِ بیان کتہ
کہ "من ءِ واجہ شیخ بزرگ ابن جوزی ساززیمل ءِ اشکنگ ءِ شے منع
کنتت بلے من سازو زیمل ءِ اشکنگا شے نہ اُشتتات ئُن نیٹ من ءِ یک بدگتیں
گُشندہ ءِ دست ءِ شے اے حُبّ دواھگ ایوڑ آلگ کپت کہ آہنی ءِ بدیں توار سرشام
ءِ شے واں صُحب ءِ مئے گوشاں کھرکتہ آخر من صحب ءِ وقت پہاغ او یک کلاہ آہنی ءِ
بشکیج وا تگاں دوستانی ایرادگرگ ءِ سرا من گشتگاں کہ منی مرشد ھن ءِ سازو زیمل
ءِ گوشدارگ ءِ شے سک ویہ واشتت بلے من آہنی ءِ پنتاں نہ زرتہ تاں الیشی
ءِ اے گندگیں توار تہ منی گوشانی پردگاں تہ دڑتہ اشتہ بلے منی دل ءِ پڑدہ گلّ بیتگ
انت من ایشی ءِ دست ءِ سازو زیمل ءِ گوشدارگ ءِ شے توبہ کتگاں کہ نین من کدی
دی سازو زیمل نہ اشکناں. پڑ چیکہ اگاں گشندہ وشتوار او وش رنگ بہ بیت آ اگاں
آں شعر نہ جنت تہ دی دل ءِ بندی کنت او بد رنگ بد توار ھر رنگے ءِ ٹی دی شعر جنت
دل ءِ نہ وڑ بیٹے ۔

مرشد و رہبر

دولت شاہ سمرقندی نا "تذکرۃ الشعراء" ٹی بیان اَنت کہ شیخ سعدی ظاہرین علم نا ورگ ٹی رندا باطونی علم او خدا نا راہ ٹی جہد و کشالہ نا راہ ٹی رہادگ راہی. بیتہ او پیران پیر حضرت شیخ عبدالقادر دستگیر جیلانی نا دست گپتہ و مرید بیتہ او آہنی نا ہمراہی ٹی حج ئی کتہ بلے اے خبر راست اَف انت پڑچیکہ حضرت پیر دستگیر جیلانی ۵۶۱ھ ٹی اے دنیا ئے الا اشتگت او شیخ سعدی سال ۵۷۱ھ ٹی ودی بیتگت بڑاں غوث الاعظم نا مرک ئے تینے ذہ سال رند شیخ سعدی ودی بیتگ ہنو کہ بڑزی تاکاں ٹی بیان بیتہ کہ شیخ شہاب الدین سہروردی شیخ سعدی نا پیر و مرشدات او لے بارداوت واجہ خدامرزی شیخ سعدی واجہ شیخ شہاب الدین ئے وتی پیر و مرشد منیتہ بیان کنت گشیت ے

مرا پیر دانای مرشد شہاب — دو اندرز فرمود بر روئے آب
یکے آنکہ بر خویش خود بیں مباش — دگر آنکہ بر غیر بد بیں مباش

بڑاں منی دانائیں پیر مرشد شیخ شہاب الدین منے دو جبر نا پنت واتہ یکے ایکہ مغرور مپی و تکبر مکن او دومی ایکہ دومی مڑدمان نا اشں وت کمتر مزان او گھٹ ملیکہ.

واجہ دولت شاہ سمرقندی ئے گلستان نا اے قصہ رد واتہ کہ آہنی نا اندرا بیان اَنت کہ: "عبدالقادر گیلانی" را دیدند در حرم کعبہ" بڑاں مڑدمان حضرت پیران پیر دستگیر غوث الاعظم رح ئے بیت اللہ ٹی دیتنت جیڑتیں سنگانی چکا سرا ایتگ آہ و زاری کنان ئے گشتگاات کہ یا اللہ منے معاف کن او اگاں منا ڈوھلاش تہ منے قیامت نا روش ئے کور وڑے چم کھڑ کن تا کہ من نیکیں مڑدمانی دیما خجالت و شرمندگ مپاں.

سعدیءِ زند و بودءِ بہر و بانگ

شیخ سعدیءِ زند و بودءِ حال وہ چہبر لکھوکاں آ ہنیءِ زند و بودءِ مُدّت سے بہرانی اندرا بہر کتگنت۔ (۱) حیاتیءِ اولی رو شاں چل سال ءِ من علم وانگ (۲) نیام تائی چل سال ءِ من سیل و سواد او بزرگانی کار و خدمت ءِ من گوازینتگ او (۳) آخری زند و بود چل سال زہد و عبادت او اللہ تعالیٰءِ مخلوقءِ رہ شونی او شعرگوئی او بس۔

سیل و سوادءِ درگتاں چم دلیت

اے بیان بیتہ کہ شیخ سعدیءِ عمرءِ یک بہرے سیل و گرداں من گُستہ شیخ سعدی ہمے گرد و سیل ءِ چم دلیت او سرگستگیں حال و گپاں مہازڈ و لداری ءِ گوں گلستان او بوستان ءِ بازیں صنداں بیان کتہ ھنچو کہ سر بڑزی تا کانی اندرا گشتگ بیتہ کہ سعدیءِ گلستان ءِ خدا مرزی عنقا بلوچیءِ بدل کتہ بلے من ایدا اے گنڈکیں کتابءِ تا کانی تہا گلستان و بوستان ءِ گپ و گالاں شے او ار سواریءِ چیءِ بلوچیءِ من منوتنگءِ پہ پیش داراں۔

پہر نیزے گاراں گوں گندو نند

شیخ سعدی یک نیکیں مڑدمے ءِ دریاب ءِ کرا دیتہ کہ آ ہنیءِ پشنزے جتہ پچی کتگت او آں ہمے پچی نیں حال ءِ من اللہ تعالیٰءِ شکرا کنگاات۔ شیخ سعدی آ ہنیءِ را گشتہ کہ اے شکر کنگ اے پچے صندے ءِ پیریں مڑدءِ ولدی واتہ کہ من دیل وودرے ءِ گوا چی آں نہ گنا ہے ءِ

حج ءِ راہ ءَ مں یک واقعہ

اے راہ ءَ مں چینت ورنا شعروزمیلاں گوں دلا وشّں کنان ءَ ردگا اتنت ۔ حمیشاں گوں یک دلا مڑ تکیں مڑدے دی سنگت ات کہ آ ہنی ءِ دل ءِ سرا اے شعروزمیل ءِ ہچ اثر نہ کتہ تنت ۔ حمے درگتاں نخل بنی ہلال ءَ شے یک شیدی ءِ چھوردے شعراں جناں ءَ ورکپتہ کہ ایشی ءِ توار ءَ مں حمقدر سوزواثرات کہ بالی ئیں مُرگ دی بال ءَ شے ءِ ہلا ایر کپتہ تنت اوحشتر ورکت ورشتہ تنت ۔ حمیوڑ حمے عابدیں مڑد ءِ حشتر وی درکگا کپت (ووا جرا پترینت گُڈ کُتت من آ ہنی ءَ راگشتہ کہ ارمان انت کہ گنگدا مانی دل ءِ سرا الیقدر اثر بیت اتئی دل ءَ ، ہیچ اثر نہ بیت ہتہ گنگداماں شے دی آدیم ءَ گستہ وشتگئے ۔

پلنگی آتی زیلاں شے ورکپتہ زال ءِ بندی بیتہ

شیخ سعدی سیل وگرد ءِ ودرگتاں دمشق ءَ مں چی ءِ ردش گوازینتہ ۔ دوستان نارانں بیتہ ءَ بر ودیم کتہ اشتہ شتہ ۔ پلنگی آں ایشی ءَ راگپتہ وزگیر کتہ جہوداں گوں طرابلس ءِ خندق ءِ سرا کارکنوکیں مزوراں گوں حاک ءِ ڈدھگ ءَ پہ اوامر کتگنت حلب ءِ یک مالدندیں مڑدے سعدی ءَ را بُج آڑتہ دہ دینار داتہ آہنی ءَ حمے قیدا شے آجو کتہ حلب ءَ آڑتہ او واصد دینار مہر مقرر کتہ سعدی ءِ سیروآردس گوں دتی جنک ءِ کتہ چینت روش ءَ رند زال رَٹ کُٹ شروع کُتہ زائد ژمان دیان ءِ گشتہ و سعدی ءِ حیاتی ءِ وجور کُتہ اشتہ ۔ یک وار زال تسگاں جناں ءَ گشت کہ تہ حما ھئے کہ ترا منی پت ءَ دہ دینار بدل ءَ بہاء گوں گپتہ آجو کتہ ۔ سعدی ءَ ولا ی واتہ گشتہ کہ من بیشک حماھاں کہ تئی پت ءَ من ءَ دہ دینار داتہ آجو کتہ او صد دینار ءِ بدل ءَ گوں تہ من ءَ قیدی کتہ اشتہ اے تہ حماجبر بیتہ کہ یک مڑدے یک میشے ءِ گرک ءَ شے چڈائنیتہ او لوگ ءَ آڑتہ آہنی ءِ گردن ءِ کھاڑ ءِ چ دکتار ایر لتہ تہ آ وا نہ گتہ گُشتہ کہ من خیال کتاں کہ تہ من ءَ گرک ءِ دپ ءَ

شے بچا ئُنتگئے. بلے نیٹ اے جبر ور کپتہ کہ تہ دی تہ ھمے ڈولیں نا بلے ءَ.

بصرہ ءِ مس یک بدوی ءَ آگول گندو نند

شیخ سعدیؒ جوہریانی بازارءِ مس یک بدوی ءَ آگپ جنان ءِ دیتہ کہ آگشُنگا ات کہ من ڈن وپٹ ءِ مس شدبگ وتر وراتان کہ لوتھ پیلکے من ءِ مرگ ءَ کپتی ءِ دست کپتہ من دل ءِ خیال کتہ وش بتیگاں ایشی ءَ تہا سالگ مال انت. بلے سما کپتہ کہ اے تہ گل مُروارد انت سک دل ماندگ بتیگاں. پڑ چپکہ ڈن وپٹا مس شُد یگا پہ مُروار داں شے گندیم سالگ گتراں بہا انت

یک جے نوبی ئیں مالو ندرء گندو نند

شیخ سعدی قصہ کنت کہ من ءَ یک مالوندیں مُردمے کہ آہنی ءَ گرا یک و نیم صدبار زیر دکیں ھُشتر اوچل خدمت گاریں مڑدم گون اتنت. شف ءِ من ءَ کیش ءَ تیاب گراوتی حجرہ ءَ اندرا گون وت برُت اودراہیں شف گپاں جنان ءَ شُت وتی کارء قطار ءَ گیشتری ءِ بیان کنان ءِ شت کہ فلاں فلاں شہر اوملک ءِ مس منی با پار بلگا انت نین منی نیت انت کہ من فارس ءَ شے گوگرٹ بہاءَ گوں گراں چین ءِ براں اوءِ ایشی ءَ بہازیں جوانیں بہاشے وست کیت. اتح اوداں چینی پیالواں گراں رُوم ءِ براں سودا کناں. روم ءَ شے پٹ وریشم گپتہ ھندوستان ءِ براں اوادواں شے پولات ءَ آسن گراں حلب ءِ براں حلب ءَ شے بلور گراں یمن ءِ براں یمن ءِ شے یمنی چادراں گراں فارس ءِ براں اش اے شے آں نزروپیسہ جواں وست کئیت گڈا اودکان ءَ مس نشتہ آرام ءَ گوں زندءَ باقی روشاں گوازیناں. اے مڑد الیقدر جبراں کتہ کہ دم بڑتہ زیات جبر کنگ ءَ تواں لپشت نہ کپتی ءَ. نیٹ گشتہ کہ اوسعدی تہ بانچو گرُ دکتہ جہان ءِ و دیتگئے آزمودہ حال کتگئے تہ دی وتی دیتگیں واشکتگیں جبراں شے چی ءَ بیان کن اشکناں ئیں. من گشتگاں کہ تہ دی اشکتہ بیتگئے کہ غور ءَ بیابان ءِ مس پاریگیں سال یک سوداگرے میاداں شے جہلا کپتہ اوبیوسیں حالا مس گشتہ کہ دنیا داریں مڑدم ءَ شُد یگیں چماں قناعت پُر کنت یا نکہ گور ءَ حاک.

رہزنانی لُٹ پُھل

شیخ سعدی بیان کنت گُشیت کہ بے راہ ءِ یک رِلّی بڈّیں پکیرے گوں ما ھمراہ و ھم پندھات کہ رہزن کاروان ءِ جتہ پُلتہ گنت او کاروان ءِ مرد مانی ھرچی ءِ پُھلتہ بڑ تگنت ۔ ھمے پکیر ءِ یک حُب امیرے صد دینار قربانی ءِ پہ داتگت ایشی ءِ ھمے دیناراں دی ھمے رھزناں پُھلتگتنت بلے اے واجہ اُھُل بے غم و بے گرڈتی ات ۔ من اے ایشی ءِ جُست د پھول کتگاں کہ ھنچو گندگا کئیت کہ تھئی مال و مڈی رہزنانی دست ءِ شُتہ بچتہ کپتہ گشتہ من گشتہ گُدا تھرا پچے گرڈتی نہ ئیں ۔ آ گُشتہ کہ اے خاطرا کہ من ءِ گوں ھمے مال و زرّاں الیقدر حُبّ و مہر نہ ات ، کہ روگا شُتے من ءِ غم بیتیں ات ۔ ہر شُتے ءِ گوں مُردم دل ءِ الیقدر نہ بندیت کہ آہنی ءِ گار بیگا شُتے دل دور بیت او آ اے وڑ دا سُگتّ نہ کنت ۔

یک وزیر زادگے ات کہ آلیب و گوازی ءِ شوقین او بے عقل ات وزیر ءِ آہنی پت ءِ آہنی ءِ یک ہوشوندیں اُستادے ءِ دست ءِ دات کہ آں ایشی ءِ عقل د پام ھیل د نت ۔ اُستاد گوں ایشی ءِ سک جہد و خواری کتہ بلے چھورو ھنچو نادان د نازانت لپشت کپتہ ۔ اُستاد لاچار بیتہ چھورو ءِ را پدا گرڈ دینتہ واتہ او گُشتہ کہ ۔

چوں بود اصل گوہر عاقل تربیت را دروا ثر باشد
ہیچ صیقل نکو نہ خواہد کرد آہنے راکہ بد گُہر باشد
سگ بدریائے ہفتگانہ شوئے کہ چوں تر شود پلید تر باشد
خر عیسٰی اگر بہ مکہ رود چوں بیاید ہنوز خر باشد

بزاں ءِ ھر دینکہ مُردم ءِ بُن پہ دِک ءِ شُتے ہوشار و دانا بیت تہ پتت شون آہنی ءِ مس اثر کنت ، ہیچ سوہان ءِ گندگیں آسن ءِ صاف کتہ نکنت بیگاکہ ہپت دریا ءِ مس شودانت ھر چیلنکہ تربیت آہنی ءِ پلیتی زیاست بیت ۔ عیسٰی ؑ ءِ حر ءِ اگاں مکہ شریف ءِ برانت ھر دینکہ گرڈ دیت بئیت تہ ھما حر ءِ حر بیت ۔

یک دانائیں مڑدے وتی چُکّان ءِ پنت دیان ءُ گشت :-

ہنر کاری حیل گرات کہ ہنر کاری جوانیں شے ءِ مال و مڈّی ءِ سرا ابھروسہ نہ انت او مال مڈی مڑدم ءِ پہ نستّاں دیوک دی است ئنت یا دزو رہزن برتی یا حاکم آست آستی ءُ ڈھل و پھوڑی ءِ من گیڑت وباڑتی ۔ ہنر ءِ ہچ زوال نہ انت ہنر وند مال و دولت ءِ غم دگڑتی نہ بیت ۔ آں وت سراں تایاد مال وز انت ھر جاہے کہ رؤت آ ہنی ءِ قدر امڑدم جوان جواتی ءُ زانت او چانی سرا نیاز بینتی ۔ او بے ہنر خوار و عذاب بیت

بیت

وقتے اُفتاد فتنہ ءِ درشام ہرکس از گوشہ ءِ فرار فتند

روستا زادگاں دانشمند بہ وزیری ءِ پادشا رفتند

پسرانِ وزیرِ ناقص عقل بہ گدائی بہ روستا رفتند

بزاں :- یک وارے جنگ و فساد شام ءِ ملک ءِ من کپت ۔ ہر یک مڑدم اسے دیل و جنجالا شے یک کنڈے ءُ دیم داتہ ورکپتہ شتہ ۔ کشارکار و بزگرانی عقل وندیں چُک بادشاہ ءِ وزیر بیتگنت ۔ وزیر ءِ بے عقل و نازانتیں چُک پنڈگا پہ کشار و بزگرانی کُنڈ اشتنت ۔

:۔ یک استادے ءِ بار وا مشہور ات کہ آ تُرند و زور اکیں مڑدے اتّ مڑدمانی دل آ ہنی ءِ قرآن وانگ ءُ شے سیاہ ترا نت ۔ کسان کسانیں گُنڈ کیں او چُل رنگیں بو چلائیں چُک آ ہنی ءِ گوں وا تھتھدت ۔ یلے آ ہنی ءِ ڈر کو دالو ہیکل و ہُوڑا ءُ شے بہنتگنت تا ترسیں استاد آیان ءُ حنت گُشیت او آیانی سُہر و اسپیتیں انارگ آ ہنی ءِ چاپولاں شے سیاہ نیل تر تگنت ۔ او آیانی نازرکیں پا دو دستاں ءُ اشکنجہ ءِ تہا وَب دات ات ھر دینکہ آ ہنی ءِ اے ظلم و زوراک باز بے حد بیتگنت تہ آ ہنی ءُ را اسے مدرسہ ءِ شے در کتگنت او آ ہنی ءِ ھندا یک نرم دل و ملائک وڑیں اُستادے آڑتہ ایر کتگنت

اپر الیشی ءِ طالبانی دل ایمن و آسرات بیتہ۔ نین اے گوں وت کندگ و لیب ءِ مان آیتگنت۔ ھر دینکہ چُکّاں اُستاد ءِ نرم دلی ءِ دیتگنت نہ وانگ اشتہ ولیب وگوازیءَ مان کپتگنت او گوں وت جنگ و چوپ ءِ اُشتر دءِ کتگنت مطلب ءِ کہ مدرسہ ءِ اندرا بدحالی کپتہ۔ چُنت روشءِ رندمن ھماشیدا گنگاں احال اے دیتہ حیران بیتگاں کہ مدرسہ ءِ اندرا ھما ظالم و زوراکیں اُستاد تندوک انت من گوں اسمانی ییٔں دل ءِ گشتگاں اے شیطان ءِ گرڑتہ کئےایدا اتکہ اُستاد ایرکتہ؟ منی گرا ایک جھاں گشت و سُگھڑیں مڑدے او شتوکت گشتہ کہ :۔ ے

بادشاہے پسر بہ مکتب داد لوحِ سیمنش در کنار نہاد
بر سرِ لوح ایں نوشتہ بہ زر جورِ اُستاد بہ ز مہرِ پدر

بزاں :۔ یک بادشاہے وتی بچا مدرسہ ءِ دیم داتہ۔ چاندی ءِ تختی ءِ آ بنی ءِ بغلا داتہ سُہر ءِ لوظاں گوں ھمے تختی ءِ سرا ایڈ ول لکھتہ کہ " اُستاد ءِ جور زور پت ءِ مہر اشہ وشتر انت "

یک پنڈ وکیں فقیرے ءِ زال امیت ءِ گوں اَتہ آ بنی ءِ مَنّت مَنّتہ کہ اگاں منی لوگ ءِ بچے بیتہ تہ من کُلّیں فقیراں خدائے راہ ءِ نان وراینیناں۔ اللہ آ بنی ءِ را بچے داتہ۔ چُنت سال ءِ رندمن کہ دیر دراجیں مسافری ءِ شے گرڑتگاں تہ ھمے حلق ءِ شتگاں او ھمے فقیر ءِ لوگ ءِ دیتگاں، سماکپتہ کہ جیلا مان انت من حال وحقیقت ءِ جُست و پھول کتگاں تہ معلیم بیتہ کہ ایشی ءِ گرانکلیں نیک شرڑت و شراب او جنگ و چوپ ءِ من یک مڑدمے ءِ را جتہ کُشتہ ایشی ءِ نوتس ءِ من ایشی ءِ بیت دزگیر بیتہ قیدا شتہ۔ من اشکتہ گشتگاں کہ عجبیں جبرے

" ایں بلا را بہ حاجت از خدا خواست

بزاں :۔ اے بلا ءِ دعا ءِ گوں اللہ تعالیٰ ءِ شے لوٹتہ ے

زنانِ باردارائے مردِ ہشیار　　اگر وقتِ ولادت مارزایند
انساں بہتر بہ نزدیکِ خردمند　　کہ فرزندانِ ناہموار زایند

بزاں ؛۔ او ہوشداریں مڑد! لات پھریں نزاں گل ءُ چک گندگ وقت ءَ اگاں مارے
رگندا نت تہ ایشی آ نہی ءَ دشتر انت کہ گندگیں چُکّاں گندانت ؛

یک مالداریں مڑدمے ءِ پِت و تی پت ءِ گور ءِ سرا نشتہ یک فقیر زادگے
ءِ گوں گشگا ات کہ انگو گند منی پت ءِ ہدیرہ چقدر دشتری ءُ گوں سنگ بندانت
او چپے رنگ ءِ رنگداریں سنگاں گوں وشں رنگی ءَ لستی ءُ ئن سنگ مرمر
پیروزہ ءُ گوں تلاّدی حشت بندتی . تہ وتی پت ءِ گور ءَ گندکہ دو حاکیں حشت او
دو مُشت حاک ءِ بس .

فقیر زادگ، ولدی داتہ گشتہ . اے کلیں حبر راست اَنت . بلے قیامت ءِ
روچ ءُ تئی پت وَہدا کہ اے تلاریں سنگاں بور ینیت وتی گرڈن ءَ حلاص کنگ ءِ جہد و کوششتان
کنت تہ منی پت تہ جنت ءُ می روت ھندی ءِ بیت ۔

خرکہ کمتر نہند بروے بار　　بے شک آسودہ تر کند رفتار

بزاں ؛۔ اگاں حرءِ بار سوک بیئت تہ راہ ءُ من آرام ءُ گوں روٗت .

یک مڑدمے ءِ چم درد کنگا ات آہنی ءُ درمان وارگ ءَ پہ گُنگدامانی طبیبے ءِ گرا
برُڈ . تگنت اے ایشی ءِ علیج ءُ گوں گُنگدامانی درماناں کتہ ایشی ءِ بن پد اسے . بیتہ
کہ نادراہ ءِ چم شُتہ کور بیتہ ۔
آخر حبر شتہ سرکار ءُ پیش بیتہ تہ سرکار فیصلہ داتہ کہ اگاں اے نادراہ حرنہ بیتین
ات تہ حرو گُنگدامانی اسپتال ءِ ڈاکسر ءِ کرا اپڑ چپے شُتت . ے

نہ ہد ہوشمند روشن رائے　　بہ فرومایہ کارہائے خطیر
بوریاف اگرچہ بافندہ است　　نہ برندش بہ کارگاہ حریر

بزال ۱ - ندات بوشش و پام ہ واشہ ومزنیں کماراں نابودیں مُردمؔ وست ءُ تداگپوک اگاں کرگپگ زانت. بلے آبنی ءَ ریشم ءِ کارجاہ ءُ گپگاپہ نبرانت

(گلستان)

پروانگ وموم بتی

شنفے بیتہ بے وادگیرُن من ءُ — کہ پروانہ چوگُشتہ موم بتی ءُ

کہ من عاشقاں آکس شوشی من ءُ — گریہ ء تہ پڑچے دم وساعتا

بگشتہ باشکن منی یار جاں — کہ بیتہ منی شہد دو رشی زیاں

چوسررتیخ وکشی منی زوت روت — کہ فرہا دڈولا منی مُوت رَوت

گریتہ جے ڈول گپاں کُتہ — شہ چماں ارسان ریچاں شُتہ

نہ عشق انت تیءُ کار اوگمدمی — نہ تیءُ من دل ءُ صبرودست ودی

تہ یک لمبو اسُٹے تش ءِ دیرتر — من اودشتاگاں واں منی روت سر

تراگرُ جتہ آس عشق ءِ تو ءُ — منی داتہ بُن ساہ حیسی . سر ءُ

نگُشتہ شفا سُٹے دم وساعتے — اناگہ بگشتیءُ پری چہرہ ءُ

مے رنگ گُشتہ من مُوت ءِ تہا — مے الیسرت عشق و حُب ءِ ادا

اگاں عاشقی کرت دکاراکن ءِ — کن ءِ سوب اگاں عاشقی ءِ ہنر ءِ

گرشیگ نکارُن مڑھا عاشق ءِ — تہ وشس بی کہ کپتہ قبول آبنی ءِ

اگاں گپتہ عشق ءِ ترا یوب و رنج — کہ سعدی ءُ ڈول ءِ شہ عشقا مرنج

نہ عشقا شہ عاشقی رت ءُ دیرگنت — اگاں بیل جانشں دل ءُ تیر جُنت

مردمن ورباءُ ترا اگُشتگاں — اگاں کہ ردُٹے رڈت تیءُ جندجاں

(بوستان)

قصہ گنبد

شیخ سعدی نا زندو بود الیسرا شے گرداں آں مرا گند و چہرا و سیل و سوا دانت الیشی ئے پہ یک مسترین و گیشترین کتابے درسکا دانت . پہ ہمے خاطرا من الیشی ئے نا بیلواشتہ شیخ سعدی نا زند نا آخری روشاں شے پچی نا بیان کنان ہنچو کریشی دا دی گشتنگ بیتہ کہ خدا مرزی ئے نا زند نا آخری روشانی ہتا شیراز نا شہرا دراکنڈے گپتہ نشتہ خدا نا یات گیری ئٹ مس مان آختہ . وزیر و امیر زیارت ئے آنکہ تنت تہ گوں وت وڑ پہ وڑا و رنگ پہ رنگیں وردنی شے آڑتہ تنت . شیخ وت واڑ تت او حاضر مجلس ئے دی ورائین تت باقی پچی نا کہ پشت کپتت تہ آ بناں ئے رزانے ئٹ مس ایرکتت کہ غریبیں دار گدوک دھدوبے دھدلدا شے بیانت اے نان کشنت ورانت . یک نامنوگرین جڑ پہ ڈیئں شیخ نا کرامت نا آزمیدہ وگرنگا پہ ہمے رزان نا کنڈا دست وراج کتہ تہ آہنی نا دست ہمودا خشک وشل بیتہ او شتانہ تہ آمرڑدا دا ہنہ کنہ گشتہ منی گناہ ئے بشک تہ شیخ سعدی ئے دعا کتہ آہنی نا ہمے خشکیں دست پدا درا دجوڑ بیتہ ۔

ودی بیگ و مرگ نا تاریخ

شیخ سعدی نا ودی بیتگ نا سال ہنچو کہ مضمون نا سرشروعات ئے بیان بیتہ ۵۷۱ھ انت تاریخ لوظ "شاعر" "مرد گرانمایہ" او "گلشن معانی" شے درکفیت . یک شاعر نا شیخ سعدی نا مرگ نا تاریخ ئے الیدڑ گشتہ .

بسال رحلت سعدی تو بے سرا نکار
بگو کہ "بلبل شیراز انہ جہاں کوچید"

کلیات سعدی ایران نا چاپ بیوکا من گور گنبد ئے نقشہ ئے دراتہ ، ۱۶۹۱ء تذکرہ شعرا من است مں کہ شیخ سعدی نا گنبد شیرازا من یک وشں زیدیں ہنڈے ئے مان اخت کہ او داں آف نا یک صاف و ہیکیں تلاٹے دی است ئس . دیہ دیرا شے حبت واریں مڑدم زیارت ئے کا بنت

شیخ سعدی ئا آل و اولاد

اے جبر ئا کسّے پک گشتہ نکنت کہ
خدا مرزی ئا اولاد چقدرات پکوانت
یا کہ استننت کہ نہ باقی بوستان ئا یک قصہ ہے

ئا شے الیقدر معلیم بیت کہ صنعا ئا شہر اٹی واجہ ئا یک بچے کسان سنی ئا ٹی کز تیت کتہ تہ آہنی ئا جہہ وجاگہ کنگ بیتہ۔ بلے پدا آہنی ئا گندگ ئا حُبّ ٹی او بے تاہیر و بے آرام کتہ تہ شتہ گور ئا لحد ئا سنگاں پٹّتہ انگو آنگو کتہ ہتارین گور ئا اندرا آہنی ئا کپتی ئا دیتاں تہ منی اہوشتا و دِصتہ خدا مرزی ئیس بوجلائیں او پاک ذاتیں چک بے زبان مڑ تگیس جون گون وتی ہے حال ئا ٹی ئا پنت واتہ کہ ادا آباگان اے گور ئا ہتاری ئا دیر کنگ لوٹ ئا تہ دُنیائی ئا تے گون وَت نیکیں کارانی روشنائی ئا چراگا بیار۔ لس الیشا سعدی ئا اولاد ئا حال باقی واجہ ئا ملکتگیں و جوڑ کرتگیس کتابانی لڑو رِد آہنی ئا اولاد انت دان قیامت ئا آہنی ئا یات ئا گیر دارانت۔ کلیات سعدی چھاپ وشنگ نامی منشی نولکشور۔ کانپور ءُ و ددمی چھاپ وشنگ طہران ۱۳۳۷ھ تاک دیم ۸۹۶ انت۔

ھنچو کہ پیشی تاکانی ہتا سعدی ئا یک بیت ئا پیش کنگ بیتہ کہ ؎

ھماناکہ در پارس انشائے من
چو مُشک اند بے قیمت اندر ختن

ودمی کتابانی لڑو رِد ایہ ننگ انت

(۱) شش رسالہ گل منفورتاک ۷۰ (۲) گلستان (۳) بوستان (۴) عربی قصیدہ ۰ گل (۵) فارسی قصیدہ گل (۶) موتک (۷) رنگ پہ رنگ (۸) سے بندی (۹) ترجیعات (۱۰) طبعیات (۱۱) بدایع (۱۲) خواتیم (۱۳) غزلیات قدیم (۱۴) صاحبیہ (۱۵) مثنویات (۱۶) قطعات (۱۷) رباعیات ۸ دئ اندگہ وگہ۔

گلستان ئا جوڑ کنگ ئا سال ۶۵۶ھ ۱۲۵۸ع انت۔ بوستان ئا جوڑ کنگ ئا سال

ہشتمی ۶۵۵ ۱۲۵۶ھ انت :-

اوآخر امں کر بیاکہ آہنی ءَ پیلویں بلوچی بدل ءَ کہ من سال ۱۲۹۲ھ ۱۹۷۲ءَ گشتہ ملستان . بوستان ءَ ھمے بڑزی حال و چھراں گون اوارشے و بیا بیشں دارگ ءَ شرف مندی ءَ حاصل کنگاں . من ءَ پک اومیت انت کہ علم دوستیں واجہان ءَ دلپسند بیت

گر قبول اُفتد زہے عزوشرف

گُڈ سرا ایک عرضی است انت کہ اگاں ھمے حال و گالانی بلوچی بدل ءَ من چی ءَ کمی و کوتاہی ءَ نظر بیئت تہ وتی علم دوستی او پڑدہ پوشیں عادت ءَ شے کارگرات منی ھمے عیوب ءَ جوانی ءَ گون گندات

شنیدم کہ در روز امید و بیم
بداں را بہ نیکاں بہ بخشد کریم

شھءَ کُشتر :- پیر محمد زبیرانی لہڑی . کلی لوڑ کاریز سرآب کوئٹہ ۲۴-۱۱-۷۷

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم ؕ

دُعا

سنی کَشکٹ بی مہروان مئے سرا   دل ئن قیذ مئے واھشانی تہا
نہ مارا دومی اِنت وا ہر کسے   کر بشکوک مئے ہر خطا ء تھوئے
شہ راہا بدیں بی نگہدار مئے   بدیّاں تھہ مئے بشک نیکی بدِئے

پیغمبر ؐ ء صفت

زواں وا انکہ استن وف ء اندرا   ثنا ء بنی ؐ ء گُشی گوں دل ء ا
بنی ؐ ماں شہ گہتر جبیبِ خدا   کر واتہ شُتہ عیلیک عرش ء سرا

دل ء گوں خبر

چہل سال تھئی عمر وشّیں شتہ   کہ چُکئی نہ وَرئی نا تھرا شئے شُتہ
تہ مُجّا دل ء وا حشا پھتغے   نہ نیکیں تھہ کارے زمانے کھتئے
بھروسا مکن بے لقائیں سہا   شہ لیبا جہان ء میی بے سہا

بشکیش ء صفت

سخی بِئیتہ کھتّے کہ او دل منی   جہان ء تہا بیت نامی سخی

متھ بشکیش وستاشہ نامی بتیئے — تھ لتیں ولانی ہنا جہہ گرئے

جہان ماتہ بشکیش کار اوڑے — نہ ایڈ ول رنگیں ددمی رونقے

سخا اِنت سامان شادیں دل ءِ — سخا اِنت تقویت ساہ ودم ءِ

دل ءِ خلقت ءِ بشکشا گوں بگر — کہ کھلاں شہ مترام ونام ءُ بہ بَرثر

شف وروش بی بشکش ءِ اندرا — کہ اشتن سخی ساہ بشکیں خدا

سخاوت ءِ صفت

سخا انت بختا وری ءِ نشان — کہ مرڈ واکش سخا بیت بختاوراں

جہان ءُ تھ گرگوں سخاوَمڑا — تھ سٹر واربی مہرملک ءِ ہتا

دل ءِ واژ ہانی سخا اِنت کار — سخا اِنت گوں نیک مرڈاں اداں

سخا کیمیا اِنت لوھیں دل ءِ — سخا اِنت درمان ہر مشکل ءِ

مدارا اش سخا ویردست ودلءُ — سخاءُ شہ گیندے تھ نیکیں دما

جوفوءِ ناشری

بخیل ءِ تبا بیت اُغر آسماں — اغر بخت بیتی مثل نوکراں

اغر گنج قارون بہ بیت آہنی ءِ — جہان ءِ اغر ملک بیت آہنی ءِ

نہ حق ٹی بخیل ہے کہ نا ما گرے　　زمانہ بہ بیتی مثل نوکر ہے

دلا ہند مالا بخیل ہے مرسئے　　بخیل ہے نہ مال ہے صفتا کھنئے

بخیل اِنت اغر زاہدی ہے ہتا　　بہشتی نگشتی رسول ﷺ خدا

بخیل اِنت اگر مال دگوں وو لتا　　شف و روشن خوار ٹی غریبے وڑا

برو بوُر مال ہے سخیاں ورانت　　بخیلاں غما سُہر ورزّ ہے ورانت

عیجزی

سرا جہل دار ہے اغر دل منی　　ہتھ مخلوق بیتئے دلا مں جہی

سر ہے جہل دار نغ مزن کھنت تھرا　　کرماہ اِنت روشن شہ روشن ہے توا

تھہ بیتئے مزن عیجزی گر کھنئے　　شہ کُھلاں مزن نام نامی بیتئے

تھہ اگا اصیل ہے سرا جہل کھن　　سرا جہل سے پاڑا اگا مُخن

سرا جہل دار بیت ہوش ہے دھنرطی　　کر پھر نیوغیں ور نشک سر جہل بی

شرف دات سر جہل داری تھرا　　تھرا کھنت ھندی بہشتے و ہتا

بہشت ہے کلیت ٹی ہمے عیجزی　　مزن نامی ٹیغ اِنت زیور ہتعی

مزن مرّ استن اغر مڑ دمے　　نفع کھٹ کھنت عیجزی ٹا ہمے

کھسے ہۓکہ عادت بہ بیت عیجزی ۔۔ تہ گندیت سیت و مزن منقبیٖ

جہان ءُ تھرا دوست کنت عیجزیٰ ۔۔ تھر بیئے چھو ساہا دلاں من جھیٖ

ڈھک عیجزیا تھہ اثر مردماں ۔۔ مثل زھم بُرّءِ تھہ سشے گرڈوناں

پھہ سر بُرزمڑداں گبٹن عیجزی ۔۔ گدا عیجزی کھنت ھسے کارِ نی

ڈائیءِ گندغی

منی بچھ نوا کنِ تکبر کھنئے ۔۔ کہ روشے اش ایشیّ ءَ دستا بُھرہ

نہ شر زانت دانا مزن مرّیا ۔۔ نہ وش کھنئیت اسے ہوش واژہ گگا

مزن مرّیا جوان جاہل گشنت ۔۔ تکبر کھدی ہوشں واژہ نہ کھنت

پہ شیطان تکبرُ عذابی کھُتہ ۔۔ گرڈو لعنتءِ قیذ و بند اکھُتہ

کھتے ہوکہ عادت مزن مرّی رُہن ۔۔ بدی گندغی آہنیءِ پیچّی رُہن

مزن مرّی رُہن شوُمیءِ ساہ ومن ۔۔ مزن مرّی رُہن بےیُنءِ جان جرّ

کہ زا نئے تکبر تھہ پڑچے کھنئے ۔۔ تھر راہا ردیں کھپتہ مر گپتنئے

علمءِ جوانتری

بہ بیت آدمی ذات علما مزن ۔۔ نہ مٹّڑی و مالا نہ فراتا مزن

تھہ علما پہ موم ءِ وڑا آف بی ۔۔ کہ بے علم نئے زانت رَبّا وقی

که دانا طلب گار علم ءِ غنُ رئُن | مزن نام هر وخت علم ءِ غنُ رئُن

شَرو شا ازل آ نکه بختا ور رئُن | تهشوخ علم زندا په آهر دم رئُن

بروعلم زند اکه فرض اِنت همے | زورغ علم زندا چو قرض اِنت همے

بروعلم زندا ته گر هر زمان | کہ علم ءَ شه گند ءِ ته آرام جاں

مکن هیل بے علم اَغَز عاقلءِ | کہ بے علم بیتغ بدیں حالتے

همے علم دُنیا دُ دین ءِ هتا | کہ کهنت اِنت کاراں تهئ پیشوا

(بے علم) جاهلءِ دوستیءِ مکن

تهاو دل منی هوش دارءِ اغاں | وتا دیر تر دار اژ جاهلاں

چو تیرا تهه اژ جاهلاں دیر بی | نه گوں جاهلاں چو شکر شیر بی

اغاں سنگتی مار گوں ءَ کهنئے | همے پهرتهه جواں اِنت نئے جاهلے

سرءِ دُشمنت گر کہ دانا سرئُن | تهرا پهر شہ بے علم بیلا هُگئن

مثل جاهلءِ خوار کهتے نه رئُن | بدیں کار چو جاهلیا نه رئُن

کننت کار جوانیں جاهل کهدی | نه وشیں نجُر کهنت جاهل کهدی

هتا دوزخئے نیٹ جاهل کهفنت | نه نیکی نه جوانی کہ جاهل کهننت

بدئے پا ھوآ جا ہلا نی سرءَ   کہ بی بند جا بل عذاب ءِ ہتہا
بشہ جاہل بیئغ دیرٔ وشیں رہے   نہ گوں آ ہنی ٹا دُو جہان ٹا بیئے

عدل ءِ صفت

مُرا داں کہ پیلو کھتہ تھئی خدا   تمہ پھرڑ چھے نیا ءِ شرائے سرا
چو عدل اِنت سِئینگار ملکُ دِ ھئے   تہ پھرڑ چھے نہ عدل ءَ دل ءُ جہہ دیئے
کھُنتہ عدل دستا کہ نوشیر واں   ھما نیک نام اِنت داں ایں ماں
شرائے شہ دستا وطن شادو شرٔ   بشہ انصاف دست ءَ وطن بہر ورٔ
گوں انصاف ملک ءُ تہ آباد کھن   دل ءَ بے وسانی تہ وت شاد کھن
شہ انصاف اڈّوک نہ رہُن عالمُ ءَ   کہ شرّ بیں دومی کار نہ رہُن ایوڑا
تہ شر تراشں ایشتیّ گندے چھیّ ءِ   کہ نامی شہنشاہ عادِل بیئے
تہ لوڑھے اناں نیک بختیّ نشان   مکن ظلم زور آوری ھر زماں
تہ کھن مہروانی رعایہ سرءَ   مُرادان دلی دءُ غریبیں دل ءَ

ظلم ءِ خرابی

بگندِ ثیت سُنیّ سشہ ظلم ءَ جہاں   مثل چھو کہ ایروف جنّت رہُن گلاں
مدءِ موکلا ظلم، ہیچ حالت ءَ   کہ تھئی ملک ءَ روش ءَ زوالی مبا

کھتّےآس ظلم ءِ جہان ءِ جتہ   کھڑو آہ زاری دلاں شے کھتہ

اغاں یوسے آہ کھنت اش دل ءِ   لشوہشیت اں آف تھرّیں رگل ءِ

محن زور بے چارا غانی سرءِ   نہ کھن ہنرشہ گورءِ ہتاریں ہتھا

غریباں مدءِ وڑ د زورا محن   شہ آہ ءِ دل ءِ خلقت ءِ تھرڑس کھن

ممن مڑوم آزاری او بے سما   انا گمہ خدا قہر کھنت تھئی سرءِ

محن ظلم بے چارہ غانی سرءِ   کہ بے جُست ظالم رَوَثت دوزخ ءِ

قناعت ءِ صفت

منی دل اغرُ تھہ قناعت کھنئے   تھہ وشی ملکا مس دل جم بیئیے

غریبّ دستا غم او دل محن   پھ وانا گل ءِ مال ہچّی نہ ٹن

غریبی نہ عیبے پہ دانا گل ءِ   غریبی نیءِ ٹا پریشان ومڑا

غنیّاں پہ زر مال زیب ءِ وڑا اِنت   بلے آسراتا غریب ءِ مل اِنت

اغاں مال نہ ٹن اِت پریشاں میں   نہ ڈھلاّ پہ حاکم درا کھیئت تھئی

کھنغ خرچ کم جوان ٹن ہر حالت ءِ   کھنغ خرچ کم کھیئت بخنتا ورءِ

شہ کم خرچی ٹا دشے ولار اتواں   اغاں نیک بختیءَ وار سے نشاں

جوفوءِ گندغی

پریشاں تھوٹے جوفوءِ پاھوءُ ۔ تھوٹے مست بے ساراشے قدّحا

منی گار زندا تھہ مالءِ پھدءُ ۔ برابر منی لعل گوں ٹھکرءُ

من مناں تھہ قارُون مالءِ منءِ ۔ کہ مالک چھار کنءِ جہانءِ تھوٹے

کھفئے حاخ تو کا تھہ روشے کھدئی ۔ مثل بے وسائی برسے بے وسی

تھہ پھرٹچھے گرشئے مال حُبءِ ہتا ۔ برءِ دڑدو رنجاں حرانی وڑءُ

تھہ پھرٹچھے پہ مالا کھنئے خواریا ۔ کہ آں نا غماں روت برباد یا

دلءَ دا تھفئے کلدارءِ سرءَ ۔ کرگُم بیتھغئے زرّ حُبّءِ ہتا

تھہ زرءِ من شوقءِ ہتا کپتغئے ۔ پریشان و بے حال گُم بیتھغئے

تھہ چھو زرّ تیرءِ نشان بیتھغئے ۔ کہ روشءَ حسابءِ نہ گیر آرغئے

مکنذات ھما دل قرارءِ دما ۔ کہ ایمان و دین دات مالءِ سرءَ

زہدو عبادتءِ صفت

گلام من کھتےءِ کہ بجتا وری ۔ کہ ماں بندگیءَ دلءِ حُبّ نی

نہ شتر انت گڑ دغشہ راہِ خدا ۔ کہ بجتا وری ارنت دینءِ ہتا

عبادت دیلوک اِنت بختاوری | عبادت دل ءَ دَنت ھم روشنی
سرین بندگی ءَ من بندے اغاں | بیئیت نیک بختیں تھہ شے مڑوماں
نہ گرڑیت دانا اَشے بندگی | دومی شے نہ جوان اِنت اش بندگی
نہ گوں زُھد آ فا وضو دے وتا | کرباتگہ نہ گندئے تہ آ ھم ءَ توا
نماز اِنت سچّی محبّت کا ھلی | کر گندئے جہان ءَ من بختاوری
اَشے بندگی بیئیت روشن دمی | شہ روش ءَ جہان ءَ من ٹن روشنی
خدا ءِ بکن ھر دما بندگی | تہ نا رُڑی زُھد ءَ من نندوک بی
اَغاں رب راہ ءَ گرئے ھر دما | تھہ حاکم بیئے بخت مُلک ءَ بتہا
تھہ پہریزپیشّا وَتی کھن گرُءَ | کہ پہریزگار ءَ جیئن جنّت ءَ
شہ پہریزروک کھن چراغا سیئے | مثل نیک بختاں تھہ نیکی برئے
شہ دین ءَ کہ پُنچ رُن گرا کھتے ءَ | نہ ڈُکھاں شہ تھرڑی دَم ءَ لیکھونے

شیطان ءِ گندغی

کھسے بیت شیطانیٔ قید ءَ ہتا | شف دش بیت آں بدیں خیالتا
کھسے ءَ کہ شیطان بہ بی رھنما | پھکا کھنیت گرڑی خدا ءِ در ءَ

بدیں خیا لتا دل! میار اندرٹ / بیئے قیا متا ردیر آ سس ئتوا

گناہاں شہ تفرط سنت ہوش ئ ونبرطی / کہ آفا مس شکھل کہ چھو آت بی

مرو نفش زور اک راہ ئ سرا / کھفئ ناگماں دوز خئے اندرا

گناہاں اغرو یر دل تھئ نہ رئن / گڈا ازانکہ تھئ ھند مس دوزہ رئن

مدرا جیں حیاتئ لوغا و تھی / شہ بدکاری ئ ہورو ہاراں کھدی

اماں دیر بیتئ بدیاں اڈا! / نہ بیتئ شہ پھلاں بہشت ئ جتا

کیف ءِ بیان

تہ کیف ئ قدح بیار ساقی بدے / کہ مستیں دلانی تواراِنت ھمے

ھما کیف بہترین بہر ئ رزاں / مثل جوڑ زیب ئ ہمے ست جاں

سلامت سدا آس شوقیں گل ئ / سلامت سدا چس دردیں دل ئ

چو آپے حیات ئ تہ کیف بدے / غمانی دوا اِنت بو آ ہنی ئ

سلامت ھما دل پہ بیلا گری / سلامت ھما دل کہ دزگیرنی

کنو خ ٹن پہ بیلا دل آں وتر دل ٹن / مری بیل دیما دل آں وتر دل ٹن

تہ کیفے کہ ساہ من سہہ دات دے / صفا اِنت چھو درو شم ئ دلبرے

پہ دل دا جہان اِنت ھمے کیبڑ شر   دل ءِ دارتاں پر ھمے شوق شر

وفاءِ صفت

بیادل وفا ئا من محکم تھ بی   کہ بے مہر چلیت سنئے رُ پتی

شہ راہ ءِ وفاءِ نہ گرڑ دءِ آ غاں   بیتئے وڑ منافی دل ءِ بیند جاں

وفاءِ گلی ءِ دل ءَ شے مثلیٔ   کہ دیماتھ بیل ءِ نہ بیتئے وجبل

وفاءِ گلی ءِ شہ پھاداں مَبز   کہ سنئے دوستاں گوں جفا اِنت شر

جتائی ءِ شہ بیلاں خطاکاریں ءِ   لبِشندغ شہ یاراں گُنہ گاریں ءِ

وفائے لبِسندغ جنءِ عادت ئغ   جُتائی گرِگغ عادت ءِ گندغ ئن

شکر ءِ جوانی

کھتے ءِ کہ دل بیت گوں خالقا   نہ شے تھورو ابند کنت آں دَفا

دَم ءِ بے شہ شکر ءِ خدا ءِ میار   کہ فرمن ئن کھنغ شکر پروردگار

کرتھئی مال شکرا شہ دِڑِھیت اُدا   تھرا سوب شکرا شہ کئیت ہر درا

اُغاں شکر رَب ءِ کہ داں قیامت ءِ   کھنئے سنئے ہزاراں شہ یکھے اُدا

بلے شکر رَب ءِ گشغ وَشتر ئن   کہ دین ءِ پہ شکرا آہتی ءِ زیور ئن

اغاں رب شکرءَ نہ بندءُ زواں — تھراکھئیت دستاس گنج ہرزماں

صبرءِ بیان

تھہ دارءُ اغاں صبر وسّت ءِ تُواں — تھہ دستا گرءُ منڈی ءِ داٹماں

ھے صبر پیغمبرانی وڑ ءِ ے — نہ الّنت رِ دیند ار صبرا دمے

پہ اُبکنت صبر ءِ مراد ءُ گلی — کلیت اِشّ نہ صبرءِ وڑاں دومی

مُراداں دل ءِ صبر دات رُوچ ترا — کہ صبرا انت وشّں عالمانی گل ءِ

کمنغ صبر شُترا انت ہر حالت ءِ — کہ بھاز انت بیت الیشی ءُ اندرءِ

تھہ صبرا شہ گندے مراداں دل ءُ — کہ رنج و بلا ہاں شہ آجو بیتے

اغاں دیند اُے تھہ صبر اکھنئے — کہ اِشتاف کار انت شیطان گلئے

راست گشغ ءِ صفت

اغاں دل کھنئے راستی ءُ دبتی — کھننت بخت و طالع غلامی تھئی

نہ گڑ دیت اُشی راستی ہو شی وند — کہ اشّ راستی نام بیتی بُلند

اُغاں راستی صحوءُ ڈول ءِ کھنئے — شہ جہل ءُ تھاریں شفادر کھفئے

کنے گپ تہ بے راستی ءِ نوا — کہ راست ءُ منزن شان چیتے سرا

گشتیں راستی ءِ شہ کارسے نہ رُتن   گُل ءِ راستی ءَ مں کھنٹغ نہ رُتن

دروغ ءِ گندغی

کھسّے کہ کارانت دروغیں حبر   پھکو قیامت ءِ پیت شرحال تر

کھسّے کہ دروغ رُتن زُوان ءِ سرءَ   دِل ءِ روشنی ءَ نہ گِندیت ھما

دروغ ءِ شہ شر مندئی مڑدم ءِ   دروغ ءِ شہ بے عزّتی مڑدم ءِ

دروغ بُرّ مڑ واں شے داناپُنت   نہ ماں لیکھو امڑدم آبنان کھنت

دروغ ءِ نگُشں اوبرا اتو منی   دروغ اِنت خواری و بے عزّتی

نہ گندغ دومی کار دروغ ءِ وڑا   نہ ناموس و نام ایشی ءِ اندر

خدا ءِ کاریگری ءِ صفت

بگند زر نغاریں مقہ اے گنبذا   کہ است انت محکم شہ بے ستُوا

بگندا اے گِذاناتھ گڑ دِند غیں   بتاتُش چراغاں بُلکسکنِد غیں

یکھے بادشاہ رُتن یکھے نوکرُتن   یکھے زرگرِ دغ رُتن یکھے بیوس رُتن

یکھے غم جنوخ رُتن یکھے بےغم رُتن   یکھے بے مراد رُتن یکھے دل جم رُتن

یکھے زَرد یوخ رُتن یکھے تاجدار   یکھے سر بلند رُتن یکھے خوار زار

یکھے تخت پھکنا یکھے تدڑ وا — یکھے ریشماں مں یکھے کوڑوا

یکھے مال دار ہُن یکھے سُستیا — یکھے بے مُراد ہُن یکھے وشی یا

یکھے رنج وڑ وا یکھے زُرسرا — یکھے ٹا بقاہُن یکھے ٹا فنا

یکھے جوڑ ڈڈ رہُن یکھے ناتب رہُن — یکھے نوخ ورنا یکھے ڈُڈڈ ر ہُن

یکھے مں گنا ہا یکھے نیخی ٹا — یکھے ٹھگ و بلخ رہُن یکھے مں دُعا

یکھے نیخ کار انت نیخیں دل ئے — گناسھئے دریا با یکھے بُدڑ تا

یکھے نیخ عادت بدعادت یکھے — یکھے ست واجہ مڑوخ ہُن یکھے

یکھے مں غذابا یکھے وشی ٹا — یکھے آسراتا یکھے خواری ٹا

جہان ئے یکھے گوں مزن ناحی ٹا — یکھے قید نوخیں عذاب ہے تہا

یکھے وشی ہے یا نخ پُھلاں من رہُن — عذاب و بلا ہے یکھے سنگت رہُن

یکھے مال و نڈی ی دراشں لیکوا — یکھے کھپتہ خاہوت لات ہے غا

گل و شاد ماں چو گلاب رہُن یکھے — غم و درد و رنجاں عذاب ئُن یکھے

سریں بند گی ٹا پہ بستہ یکھے — گناہاں گھتہ گمُ حیاتی یکھے

شفت و درد شں قرآں مں دست ئُن یکھے — شرا وڈے خمار اشہ مست ئُن یکھے

یکّے دین راہ ءِ چوشکّیں تلار   یکّے کافریءِ من دگّا قرار

خدا ءِ قبول رئن یکّے عالم رئن   یکّے شُوم شرمند غوجاہل رئن

دلاور یکّے زرم جن غازی رئن   بغاڈ لغورڈ یکّے بُزدل رئن

یکّے کاتب رئن پتّ وانڑہ دل ءِ   یکّے مُنشی ءُ وتّر و مُر وجیں دل ءِ

مخلوق ءِ اُمیت مدار

اُمیتا مکن ائے جہان ءِ سرا   اَتا گہ مس دھنزا پھرینیت ھترا

اُمیتا مکن زیا دھیں لشکرا   ءِ گِند ءِ نعع بھازی ءِ اندرا

اُمیتا مکن مُلک و مال ءِ سرا   شہ تو بیش ھم بنیتہ پھداش ھترا

مکن بد کہ گِند ءِ بداڑ دوستاں   کہ گنجاشہ ریگٹغ نہ من دستیاں

چگہ بادشاہاں حکومت کُھتہ   چکہ پہلواناں کہ ملکاں جَتہ

چکہ زوردا ران لشکر پروش   چکہ نرمزاران آسن پروش

چکہ سرو بالاد مہہ تو سوا ں   چکہ روشش دیمیں زیباگلاں

چکہ ماہ دیمیں نو خیں ورِنئی   چکہ نوخ سیران سُھتاں بھری

چکہ نام واجہ چکہ سرجیں   چکہ بُرٹز بارغ چکہ پھُل وڑیں

کہ وانتنت تئی عُمرٔ پیرا صُنرٹا   بدا تنئت سر حاک جینغے تلا
کربتینت گمٔ گار ھنچو ھمے   نہ ڈسئت چہ لیشاں نشانے کسے
مڈئے دل تہ اے ساہ گیریں پڑا   دلے وش نگنئے تہ ایشی ہتا
مڈئے دل تہ اے زیلیں ماڑ تیا   بلا آسماں گوار غیبی ہتا
جہان ءِ تہ محکم مزاں بچّھ منی   ممن بے سما گار زند او ھتی
اُمیتا نہ فرمانٔ مُلکا کھنے   اَنا گہ حکم کھیئت ساہ دئے
مسئے بے بقائیں مڑھی تا دلءَ   شہ سعدیؒ تہ گیر آراے گفتہ ہا
خبرٔ گیر کھن پیرل ءِ حم ھمے   کہ بے غم نہ گتہ ءِ جہان ءِ دمے

تاریخ وفات شیخ سعدیؒ مصلح الدین شیرازی

شیخ سعدی کہ عارف حق بود   یکصد و بست ۱۲۰ سال عمر بود
چوں زخاصانِ حق تعالےٰ بود   خاص تاریخ او ملک فرمود

٦٩١

بلوچستان نے تحریک پاکستان میں صحافتی عنوان سے
کیا کارہائے نمایاں انجام دیئے؟

صحافت وادئ بولان میں

مرحوم

کمال الدین احمد

نے

بلوچستان کے اخبارات اور نامور
صحافیوں کا تعارف کرایا ہے

زیر طبع

بلوچی اکیڈمی پٹیل روڈ۔ کوئٹہ

بلوچ اعظم

میر محمد سردار خان بلوچ کی تصنیف "گریٹ بلوچ" کا اردو ترجمہ

مترجم

میر عبدالغفار ندیم

(زیر طبع)

آئینہ خاران

خاران ءِ اکس، راجی زند، گوستگیں تاریخ ءُ آنہی سرکردگیں
مردانی عکس۔ میر عبدالقادر اسیر شاہوانی ءِ قلم ءِ نشک

(زیر طبع)

بلوچی اکیڈیمی پٹیل روڈ۔ کوئٹہ

بلوچستان کے معجز رقم دانشور

میر گل خان نصیر

کے

دو انمول تحفے

بلوچی کی رزمیہ شاعری

بلوچی کی عشقیہ شاعری

(زیر طبع)

طلب کیجئے

بلوچی اکیڈیمی پٹیل روڈ۔ کوئٹہ

زمانہ پرنٹنگ پریس کوئٹہ